

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สืบเนื่องจากในอดีตจนถึงปัจจุบัน ประเทศต่างๆ ทั่วโลกไม่ว่าจะเป็นประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย หรือประเทศที่มีการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ก็ตาม ได้มีการเปลี่ยนแปลงวิวัฒนาการในด้านต่างๆ อย่างมากมาย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา การคมนาคม เทคโนโลยี วิธีการดำเนินชีวิต เพื่อให้ประชาชนในแต่ละประเทศนั้นได้รับความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น และหนึ่งในเครื่องมือที่อำนวยความสะดวกทางด้านเทคโนโลยีในเรื่องการชำระเงินค่าสินค้า หรือค่าบริการ คือ บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Smart Card ; Stored Value Card ; Smart Purse) ซึ่งเป็นนวัตกรรมของระบบการชำระเงินด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์อีกรูปแบบหนึ่งที่เริ่มเข้ามามีบทบาทอย่างแพร่หลายในประเทศไทย และการออกบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์สำหรับใช้ชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการจะช่วยส่งเสริมให้การประกอบธุรกิจการค้าพาณิชย์ดำเนินไปได้อย่างคล่องตัว และมีประสิทธิภาพ ประกอบกับค่านิยมทางสังคมสมัยใหม่ที่ต้องการความทันสมัย ความสะดวกรวดเร็ว ประหยัดเวลา ซึ่งแนวทางในการดำเนินชีวิตในยุคสมัยนี้ได้เข้ามามีส่วนสำคัญอย่างมากที่จะต้องนำมาปรับใช้ให้ควบคู่กันไปกับเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้ามากขึ้นเรื่อยๆ

เงินอิเล็กทรอนิกส์ที่อยู่ในรูปแบบของบัตรสะสมมูลค่า หรืออาจเรียกว่า Stored Value Card ; Electronic Purse ; Multi-Purpose Card ; Smart Card มีลักษณะคล้ายกับเงินสดที่ถูกเก็บรักษาไว้ในรูปของข้อมูลดิจิทัล โดยข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่าทางการเงินจะถูกบรรจุอยู่ในแถบแม่เหล็ก หรือไมโครชิพที่มีการฝังลงบนบัตรพลาสติก ผู้บริโภคจะต้องเติมเงินลงบนบัตร (Pre-Paid) ล่วงหน้าก่อนที่จะนำบัตรไปใช้ชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการกับร้านค้าต่างๆ ที่มีข้อตกลงกับผู้ออกบัตรฯ (Issuer) ในการยอมรับชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว ซึ่งบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์จะช่วยให้ผู้บริโภค และร้านค้าที่รับชำระด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์มีความสะดวกสบายมากขึ้น กล่าวคือ การชำระเงินค่าสินค้า หรือค่าบริการด้วยบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์จะช่วยให้ธุรกรรมการซื้อขายดำเนินไปอย่างรวดเร็ว เพราะไม่ต้องมีการนับเงินและทอนเงินเพียงแก่ผู้ถือบัตรฯ วางบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ไว้บนเครื่องอ่านบัตร (Terminal)

เท่านั้น จำนวนเงินในบัตรก็จะถูกหักทอนลงตามราคาสินค้าที่ผู้บริโภคได้ซื้อ อีกทั้งการใช้บัตรสะสมมูลค่ายังช่วยให้ผู้บริโภคไม่ต้องพกเงินสด มักใช้กับการชำระเงินที่มีมูลค่าไม่สูงมากนัก

จากวิวัฒนาการในเรื่องของการชำระเงินในรูปแบบของเงินสด จนกระทั่งมาเป็นการชำระเงินในรูปแบบของบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ นับว่ามีบทบาทอย่างยิ่งในการมาปรับใช้กับการชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการในการซื้ออาหารภายในศูนย์อาหารแทนการใช้เงินสด เนื่องจากการใช้เงินสดเพื่อนำมาชำระค่าสินค้าและค่าบริการนั้น เสี่ยงต่อการทุจริตของพนักงาน เสี่ยงต่อการรับเงิน/ทอนเงินผิดพลาดของพนักงานของร้านค้า เป็นเหตุให้ศูนย์อาหารเกือบทุกแห่งได้นำเทคโนโลยีในรูปแบบบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการ

ซึ่งหากบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้สำหรับการชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการภายในศูนย์อาหารนั้น ได้เกิดการสูญหายขึ้นมา เงินที่ยังคงอยู่ในบัตรจะต้องตกอยู่แก่ผู้ใด จึงเป็นประเด็นปัญหาที่ผู้เขียนจะต้องวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่มีมูลค่าอยู่ในบัตรนั้นสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศชาติ โดยที่ปัจจุบันยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายบัญญัติไว้โดยตรง ซึ่งควรต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ประกาศกระทรวงการคลัง และประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อให้การคุ้มครองผู้ถือบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี และสภาพปัญหาทางกฎหมายในการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ กรณีบัตรศูนย์อาหารสูญหาย
2. เพื่อศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์กรณีบัตรศูนย์อาหารสูญหาย
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยให้รัฐกำหนดมาตรการในการนำเงินคงเหลือในบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์กรณีบัตรศูนย์อาหารสูญหายมาเป็นรายได้ของรัฐ

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ปัจจุบันได้มีการนำบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการภายในศูนย์อาหารแทนการใช้เงินสด ซึ่งทางศูนย์อาหารที่ให้บริการในแต่ละที่นั้น อาจจะทำให้มีการหักทอนกับจำนวนเงินที่แลกเป็นค่านัดจำบางส่วน หรืออาจจะให้แลกเงินสดในจำนวนเงินเต็มโดยไม่มีการหักทอนเป็นค่านัดจำก็ได้ ปัญหาคือหากบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ได้เกิดสูญหายขึ้นมา

เงินที่ยังคงเหลือในบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์จะต้องตกเป็นของผู้ใด ระหว่างผู้ประกอบการเอง หรือควรจะนำเงินเข้ามาเป็นรายได้ของรัฐเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ต่อประเทศชาติต่อไป ดังนั้น จึงควรจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค รวมทั้งประกาศกระทรวงการคลัง และประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่เกี่ยวข้องต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มุ่งศึกษาองค์ความรู้ในการหามาตรการที่เกี่ยวกับการทำธุรกรรมประเภทการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ซื้อสินค้า หรือบริการที่ผู้บริโภคได้ชำระเงินค่าบัตรล่วงหน้ากรณีในการใช้ภายในศูนย์อาหารแล้วเกิดการสูญหาย โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ปัญหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น รวมทั้งแนวทางการแก้ไขกฎหมายหรือกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติ

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การดำเนินการศึกษาวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการศึกษาค้นคว้าวิเคราะห์จากตำรากฎหมาย บทความ ศึกษาด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และเอกสาร ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนบทบัญญัติของกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา ประกาศกระทรวง รวมถึงประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งทำการศึกษาเปรียบเทียบกับวิธีการดำเนินงาน กับงานวิจัยนี้จากหนังสือกฎหมาย บทความ รายงาน การวิจัย จากห้องสมุด หรือสถาบันต่างๆ คำพิพากษามีศาลฎีกา และกฎหมายต่างประเทศ บางประเทศ รวมถึงข้อมูลในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบความหมาย ความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีของการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์
2. ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์
3. ทำให้ทราบผลการวิเคราะห์มาตรการหรือบัญญัติกฎหมาย เพื่อมารองรับการนำเงินที่คงเหลือในบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์กรณีบัตรศูนย์อาหารที่เกิดจากการสูญหายให้กลับมาเป็นรายได้ของรัฐ
4. ทำให้ทราบแนวทางในการแก้ไขปัญหาและวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพการใช้บัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์กรณีบัตรศูนย์อาหารที่เกิดจากการสูญหาย

1.7 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

การให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง สัญญาที่ผู้ให้บริการออกบัตรอิเล็กทรอนิกส์ให้แก่ผู้ใช้บริการเพื่อนำไปใช้ซื้อสินค้าหรือบริการ หรือค่าอื่นใดแทนการชำระด้วยเงินสด โดยผู้ใช้บริการต้องชำระเงินให้แก่ผู้บริการไว้ล่วงหน้า และจะได้มีการบันทึกมูลค่าจำนวนเงินไว้ในบัตร

บัตรศูนย์อาหาร (Food Court Card) หมายถึง บัตรดิจิทัลที่มีแถบแม่เหล็กใช้แทนเงินสดในการชำระค่าสินค้าหรือบริการภายในศูนย์อาหาร สามารถบันทึกข้อมูลการใช้จ่ายหรือคะแนนสะสม โดยผู้ใช้บริการต้องชำระเงินให้แก่ผู้บริการไว้ล่วงหน้า